

ปัญหาและคุณค่าของมนุษย์ในนวนิยายเรื่องป่ากามเทพ
ของกฤษณา อโศกสิน

Problems and human value in “Pa Kammathep”, Kritsana
Asoksin’s novel

เสนีย์ ชอบงาม¹

Sanee Chobngam

วรรณนะ หนูหมื่น²

Wanna Numun

Abstract

This article is part of a thesis entitled “The Interpretation of the Meaning of Life in Kritsana Asoksin’s Pa Kammathep”. The research aims to analyze the novel in terms of problems and human value by using the literary criticism method, and the findings are presented in descriptive analysis. The findings reveal that through her characters’ behaviors, the author presents three major human problems: intolerance and sexual desires; poverty and ambition; and loneliness and hunger for love. Life experiences and limitations

¹นักศึกษาระดับปริญญาโท สาขาภาษาไทยและภาษาไทยประยุกต์ คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่

M.A. Student, Faculty of Liberal Arts, Prince of Songkla University, Hat Yai Campus

²รองศาสตราจารย์ ดร. ภาควิชาสารัตถศึกษา คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่
Associate Professor, Ph.D., Department of Educational Foundation, Faculty of Liberal Arts,
Prince of Songkla University, Hat Yai Campus

as seen in this novel also reflect another point of view of the author in that humans can eventually overcome their problems and prove their human values, as discovered through the leading characters' behaviors, by refining their minds and inborn traits. The two values of humans discovered include not only restraint and understanding of human nature, but also acceptance of truth and encountering of problems.

Keywords: Kritsana Asoksin, Pa Kammathep, problems and human value

บทคัดย่อ

บทความชิ้นนี้เป็นส่วนหนึ่งของวิทยานิพนธ์เรื่อง การตีความหมายชีวิตในนวนิยายเรื่อง ปากามเทพ ของกฤษณา อโศกสิน วัตถุประสงค์การวิจัย คือวิเคราะห์ นวนิยายเรื่อง ปากามเทพ ในประเด็นการแสดงปัญหาและคุณค่าของมนุษย์ การศึกษาใช้วิธีวรรณคดีวิจารณ์ ผลการศึกษาเสนอด้วยการพรรณนาวิเคราะห์ ผลการศึกษาพบว่า ผู้แต่งได้แสดงเนื้อหาด้านปัญหาของมนุษย์ที่เป็นประเด็นสำคัญของพฤติกรรมตัวละครใน 3 ประเด็น ได้แก่ 1) การถือทิวติ และปัญหาการมารมณ 2) ความยากแค้นและความทะยานอยาก 3) ความเปลี่ยนแปลง และการโหยหาความรัก ทั้งนี้ การจำลองประสบการณ์ชีวิตมนุษย์ผ่านปัญหา และข้อจำกัดของชีวิตดังที่ปรากฏในนวนิยายเรื่องดังกล่าวนี้ ยังเป็นที่มาของทัศนะอีกด้านหนึ่งที่ผู้แต่งได้เน้นย้ำว่า มนุษย์สามารถเอาชนะปัญหาของตน อีกทั้งยังพิสูจน์คุณค่าความเป็นมนุษย์ได้ด้วยการขัดเกลาจิตใจและกมลสันดานของตน ดังข้อค้นพบการแสดงคุณค่าของมนุษย์ผ่านพฤติกรรมของตัวละครสำคัญใน 2 ประเด็น ได้แก่ 1) การรู้จักยับยั้งชั่งใจ และความเข้าใจธรรมชาติของมนุษย์ 2) การยอมรับความจริงและการกล้าเผชิญปัญหาในชีวิต

คำสำคัญ: กฤษณา อโศกสิน ปัญหาและคุณค่าของมนุษย์ ปากามเทพ

บทนำ

เมื่อพิจารณาว่า “วรรณคดีคือการแปลชีวิต+การสร้างความงาม” (Siwasriyanon, 1988, p. 136) ในกระบวนการแปลชีวิตนั้น ผู้ประพันธ์จำเป็นต้องอาศัยเครื่องมืออันหมายถึงการกำหนด “ปัญหา” และ “ความขัดแย้ง” ขึ้นแก่ตัวละคร เพื่อจะได้เสนอความเป็นไปของโครงเรื่อง และสื่อความหมายของชีวิตตามภารกิจของวรรณกรรม ในขณะเดียวกันการกำหนดให้ตัวละครต้องเผชิญปัญหานั้น ยังสามารถสื่อคุณค่าอันน่าชื่นชมแก่ตัวละครได้เช่นกัน ดังที่ Chitchamnon (2001, pp. 136 - 137) กล่าวว่า “ปัญหาของมนุษย์ [ไม่ใช่กำหนดขึ้น] เพื่อตำหนิเตียนหรือสร้างความเกลียดชัง แต่ควรกล่าวว่า ปัญหาของมนุษย์เป็นอุปกรณ์สร้างความเข้าใจในมนุษย์และอาจให้ความชื่นชมในความเป็นมนุษย์ได้ด้วย”

ในบรรดางานวรรณกรรมประเภทนวนิยายที่สามารถนำเสนอ “ปัญหา” ของมนุษย์ได้อย่างลึกซึ้ง และในขณะเดียวกันก็สามารถสร้าง “คุณค่า” อันน่าชื่นชมต่อความเป็นมนุษย์ได้ด้วยนั้น ผู้วิจัยพบว่านวนิยายของนักเขียนหญิงนามปากกา กฤษณา อโศกสิน มีลักษณะโดดเด่นที่น่าสนใจศึกษา ดังที่ Debyasuvam (1977, p. 100) ได้ตั้งข้อสังเกตว่า นวนิยายของกฤษณา อโศกสินนั้น “มีลักษณะเป็น ‘นวนิยายถ่ายภาพชีวิต’ ไม่ทำให้ภาพในเรื่องงดงามกว่าชีวิตจริง ... โดยเฉพาะในเรื่องที่เกี่ยวกับกามารมณ์ ต้องการจะให้เห็นว่า ในชีวิตของคนทั้งหลาย ความใคร่และความรักจะเข้ามามีส่วนสำคัญ ไม่เลือกยเลือกชั้นในสังคม” ความโดดเด่นดังกล่าวน่าสนใจศึกษาอย่างยิ่ง โดยเฉพาะในกรณีที่นวนิยาย ปากามเทพ เป็นการเริ่มตั้งต้นงานฉายภาพชีวิตในนวนิยายของกฤษณา อโศกสิน โดยมีประเด็นที่เกี่ยวข้องกับจริยธรรมทางเพศ ซึ่งควรได้รับการพิเคราะห์เพื่อเข้าถึงแก่นสำคัญของนวนิยายเรื่องนี้ ดังนั้นวรรณคดีศึกษาคนสำคัญอย่าง

Debyasuvarn (1996, p. 99) กระตุ้นเตือนให้ผู้อ่านตระหนักถึงคุณค่าของนวนิยาย ปากามเทพว่า “เป็นหนังสือที่อ่านอย่างลวก ๆ ไม่ได้ ต้องอ่านอย่างเอาใจใส่พิเคราะห์วิเคราะห์ มีข้อชวนให้คิดมีปัญหาชวนให้ขบ นับเป็นหนังสือดีเล่มหนึ่ง”

ด้วยข้อชี้แนะข้างต้น ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษานวนิยายเรื่องนี้ในแง่มุมดังกล่าว อย่างไรก็ตาม ชื่นชอบความชื่นนี้ไม่ได้มุ่งวิเคราะห์ลักษณะเด่นด้านกลวิธีในนวนิยายข้างต้น แต่จะมุ่งศึกษาเนื้อหาในประเด็นการแสดงลักษณะนิสัยที่ชี้ปัญหาและคุณค่าความเป็นมนุษย์ของตัวละครสำคัญ ได้แก่ รำพร สดมภ์ อาชา เคล็ลย และผกาแก้ว ประเด็นลักษณะนิสัยตัวละครนี้ Debyasuvarn (1996, pp. 94 - 96) ชี้ว่าเป็น “ความดีที่ขึ้นหน้าที่สุด” ของนวนิยายเรื่องนี้ ตัวละครสำคัญของเรื่องไม่ว่าจะเป็นรำพร สดมภ์ อาชา เคล็ลยรวมถึงผกาแก้ว “ไม่อยู่ในเกณฑ์คนดี” ด้วยมีปัญหาเรื่องการถือปฏิธิในแง่ที่ต่างก็อยากเอาชนะกับการตกอยู่ในอำนาจความรักความใคร่ตามธรรมชาติของมนุษย์ แต่มีคุณค่าความเป็นมนุษย์ที่ชวนให้พิินิจ

ตัวละครสำคัญของเรื่องทั้งรำพร สดมภ์ อาชา และเคล็ลย Debyasuvarn (1996, p. 94) ชี้ว่าผู้แต่งเผยให้เห็นลักษณะนิสัยที่สามารถถ่ายทอดชีวิตมนุษย์ได้อย่างสมจริง กล่าวคือ รำพรมีนิสัย “ซื่อหึ่งและเอาแต่ใจ” ส่วนสดมภ์ก็เป็นคนที่ “เจ้าชู้ ชอบตั้งตัวไว้เหนือคนอื่น” เมื่อทั้งสองต้องมาใช้ชีวิตร่วมกันในฐานะสามีภรรยา ความถือดีในตนเองก็ยิ่งผลักดันให้นิสัยส่วนตนของทั้งสองเพิ่มความรุนแรงขึ้น เมื่อไม่ยอมลงให้แก่กัน ปัญหาดังกล่าวจึงกลายเป็นโทษที่ต่างก็แสดงออกด้วยความก้าวร้าวระชดประชันจนชีวิตสมรสต้องประสบปัญหา จุดเริ่มต้นของความบาดหมางดังกล่าวเป็นประสบการณ์ร่วมที่ สามารถพบเจอได้ตาม “ปรกติชีวิต” ส่วนอาชา ก็มีลักษณะนิสัย “ทะเยอทะยานอยากเปลี่ยนชีวิตจากที่เป็นชวานาไปเป็นชาวเมืองหลวง” เขายังมุ่งจะคว่า “ปริญญาเพื่อยกฐานะทางเศรษฐกิจ” และยอมขายศักดิ์ศรี เป็นสามีลับ ๆ ของ

รำพร แม้ภายหลังอาชานั้นรักเคลีย เด็กในบ้านของรำพร แต่เขาก็ปล่อยตัวไปตามความทะยานอยากเสียมากกว่า จนละทิ้งเคลียในที่สุด (Debyasuvarn, 1996, p. 95)

ทั้งนี้ ตัวละครเคลียซึ่งเป็นเด็กกำพร้า นั้น Debyasuvarn (1977, p. 103) วิเคราะห์ว่า “เคลียเป็นเด็กที่ได้รับความเอาใจใส่ ไม่เคยถูกละเลย...มีความสามารถเพียงใด ก็ใช้ความสามารถเหมาะแก่ระดับของตน ไม่เคยถูกทอดทิ้งให้มีเวลาว่างเหม่อฝัน เคลียต้องดูแลผู้มีพระคุณ มีความรู้สึกว่าตนเป็นผู้ที่มีคนต้องการความช่วยเหลือ คือผู้มีพระคุณของตนนั้น ขาดตนเสียมิได้” ลักษณะนิสัยของเคลียดังกล่าวมานี้ โดยเฉพาะสำนึกตัญญูในแง่ที่เคลียรู้ว่าตัวเองเป็นที่ต้องการของผู้มีพระคุณนั้น ก็ได้กลายเป็นวิจารณ์ญาณสำคัญที่ช่วยให้เคลียสามารถข่มความปรารถนาในใจที่มีต่อชายคนรักของผู้มีพระคุณได้ สอดคล้องกับข้อสังเกตของ Chitchamnong (1993, p. 66) ชี้ว่าเคลีย “เป็นคนดีอย่างสมเหตุสมผล เคลียเข้าใจข้อดีของมนุษย์ในบุคคลที่ตนเกี่ยวข้องสัมพันธ์ด้วย” แต่ก็ไม่ได้ฉวยโอกาสเอาเปรียบ ลักษณะเด่นของเคลียสื่อว่า “กมลสันดานและความใฝ่ดีของมนุษย์ประกอบกับศักยภาพในการขัดเกลาตนเป็นที่มาของวุฒิภาวะซึ่งไม่ขึ้นกับวัยเสมอไป” ความเห็นนี้ขยายความได้ว่า ความเข้าใจข้อดีของผู้อื่น ความเข้าใจในคุณค่าของตนประกอบกับการขัดเกลาตนเป็นที่มาของความดี

ส่วนตัวละครผกาแก้ว Debyasuvarn (1996, p. 99) ชี้ว่าแม้จะสลัดตัวเองหลุดจากการเป็น “ภรรยาเก็บ” ของสดมภ์ ผกาแก้วก็ยังไม่อาจหา “สามีที่เซิดหน้าชูตา” ได้ เส้นทางชีวิตของผกาแก้ว ส่วนหนึ่งถูกกำหนดด้วยนิสัยของตัวเองที่ยอมขายศักดิ์ศรี ลูกผู้หญิงแลกกับความสะดวกสบาย ข้อพิเคราะห์ตัวละครข้างต้น มีประเด็นสำคัญที่ชี้ว่านวนิยายป่ากามเทพ โดดเด่นในการแสดงปัญหา และคุณค่าของมนุษย์ที่เกี่ยวข้องกับจริยธรรมทางเพศ ซึ่งเป็นเนื้อหาที่มีความร่วมสมัย ผู้วิจัยจึงจะได้ตั้งเป็นวัตถุประสงค์การวิจัยและวิเคราะห์ให้เห็นลักษณะเด่นดังกล่าว

วัตถุประสงค์การวิจัย

ผู้วิจัยมุ่งวิเคราะห์ประเด็นสำคัญด้านการแสดงปัญหาและคุณค่าของมนุษย์ ที่กฤษณา อโศกสิน สื่อผ่านพฤติกรรมตัวละครเอกในนวนิยายเรื่องป่ากามเทพ

ขอบเขตการวิจัย

นวนิยายเรื่องป่ากามเทพ ของกฤษณา อโศกสิน ตีพิมพ์ครั้งที่ 3 ปี พ.ศ. 2552

วิธีการศึกษาวิจัย

การศึกษาประเด็นปัญหาและคุณค่าของมนุษย์ในนวนิยายเรื่องป่ากามเทพ ของกฤษณา อโศกสินครั้งนี้ ผู้วิจัยวิเคราะห์ด้วยทฤษฎีนวนิยาย ด้วยวิธีการทางวรรณคดี วิจารณ์ และเสนอผลการศึกษาด้วยการพรรณนาวิเคราะห์

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

นวนิยายของกฤษณา อโศกสิน เป็นตัวบทที่ได้รับความนิยมในการกำหนด เป็นขอบเขตการวิจัยเพื่อวิทยานิพนธ์ ด้วยความโดดเด่นด้านการเสนอเนื้อหาที่สะท้อน ปัญหาของมนุษย์อย่างลุ่มลึก ดังผลการศึกษาของ Klomkliang (1998) เรื่อง พฤติกรรม ทางเพศของตัวละครเอกหญิงในนวนิยายของกฤษณา อโศกสิน รัชนีมุ่งศึกษาพฤติกรรม ทางเพศของตัวละครเอกหญิงทั้งสิ้น 16 ตัวละคร จากนวนิยายของกฤษณา อโศกสิน ซึ่งได้รับการตีพิมพ์ในช่วง ปี 2512 - 2538 จำนวน 15 เรื่อง พบว่า พฤติกรรมทางเพศ ของตัวละครเอกหญิงในนวนิยายของกฤษณา อโศกสิน มี 7 ลักษณะ คือ 1) การมี ความสัมพันธ์กับผู้ชายหลายคน 2) มีพฤติกรรมการเป็นเมียที่ต่างจากกฎเกณฑ์สังคม 3) มีพฤติกรรมการอยู่ด้วยกันก่อนแต่งงาน 4) มีพฤติกรรมนอกใจสามี 5) มีพฤติกรรม ติดตามผู้ชายที่ตนพึงใจ 6) มีพฤติกรรมขายบริการทางเพศ 7) มีพฤติกรรมแย่งสามีของ

เพื่อนพุดติกรรมทางเพศด้านลบดังกล่าวมานั้น กฤษณา อโศกสิน ได้แสดงให้เห็นว่ามีความเกี่ยวพันกับภูมิหลังที่ขาดการดูแลเอาใจใส่จากครอบครัว เป็นผลให้ตัวละครขาดภูมิคุ้มกันในการใช้ชีวิต ดังเมื่อตัวละครเติบโตขึ้นมักเรียกร้องเอาความสนใจจากบุคคลอื่นเพื่อชดเชยความขาดพร่องของตน การแสดงพฤติกรรมทางเพศข้างต้นของตัวเอกหญิง (Klomkliang, 1998) สอดรับกับผลการศึกษาของ Dhammarangrong (1994) เรื่อง บุคลิกภาพของสตรีในนวนิยายที่ได้รับรางวัลของ กฤษณา อโศกสิน ขอบเขตการศึกษาประกอบด้วย นวนิยายที่ได้รับรางวัลในช่วงปี 2511 - 2533 จำนวน 12 เรื่อง ผู้วิจัยพบว่านวนิยายช่วงปี 2523 - 2533 กฤษณา อโศกสินนำเสนอบุคลิกภาพของตัวละครสตรีที่มีความสมจริงสอดคล้องกับชีวิตในสังคมปัจจุบัน ตัวละครมิได้ดำเนินชีวิตตามค่านิยมของสตรีตามขนบทางศีลธรรมแต่ฝ่ายเดียว ตัวละครแต่ละตัวมีพฤติกรรมด้านดีและด้านร้ายคละเคล้ากันไปตามแต่สถานการณ์ และประสบการณ์ชีวิต อีกทั้งยังพบว่าตัวละครสตรีในช่วงหลังนี้ มีพัฒนาการทางความคิด และการแสดงพฤติกรรมที่ส่งผลต่อบุคลิกภาพที่ไม่ยึดติดกับค่านิยมของกุลสตรีไทย แต่อาศัยประสบการณ์กำหนดแนวทางการดำเนินชีวิต ทั้งนี้ปัญหาของตัวละครเอกที่กฤษณา อโศกสินสื่อผ่านนวนิยายนั้น Boonlert (1982) ยังทำวิจัยเพื่อวิทยานิพนธ์เรื่อง วิเคราะห์นวนิยายของกฤษณา อโศกสิน โดยมีขอบเขตคือ นวนิยายของกฤษณา อโศกสินที่ได้รับการตีพิมพ์ในช่วงปี 2509-2523 จำนวน 15 เรื่อง พบว่า นวนิยายของกฤษณา อโศกสิน สามารถสะท้อนให้เห็นปัญหาชีวิตของมนุษย์ในแง่มุมต่าง ๆ ได้อย่างน่าสนใจ เช่น ปัญหาระหว่างสมาชิกในครอบครัว อย่างคู่สามีภรรยา บิดามารดากับบุตร ซึ่งเป็นปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อปัจเจกบุคคล ด้วยการให้คุณค่าทางอารมณ์ และความรู้สึกนึกคิดอย่างปุถุชนธรรมดา ลักษณะตัวละครของกฤษณาจึงไม่ดีหรือร้ายอย่างสุดโต่ง ตามสูตรสำเร็จ แต่มีลักษณะเฉพาะตัวโดยพัฒนาไปตามประสบการณ์ชีวิต และเหตุการณ์ต่าง ๆ

ที่ตัวละครได้เผชิญ ผู้วิจัยได้ลำดับเอกสารงานวิจัยเพื่อวิทยานิพนธ์นั้น พบว่ายังไม่มีงานวิจัยชิ้นใดที่มุ่งศึกษานวนิยายเรื่องปากกามเทพ อย่างจริงจังและลงลึก แม้แต่วิทยานิพนธ์ของ Boonlert (1982) ก็ยังมีได้วิเคราะห์ตัวละครเคลีย ซึ่งมีบทบาทเป็นผู้เล่าเรื่อง และเสนอมุมมองต่อพฤติกรรมตัวละครเอกที่สื่อความหมายต่อชีวิต ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาปัญหาและคุณค่าของมนุษย์ที่สื่อผ่านตัวละครสำคัญในนวนิยายเรื่องนี้

อภิปรายผลการวิจัย

1. ปัญหาของมนุษย์

ในนวนิยายเรื่องปากกามเทพ กล่าวได้ว่ากฤษณา โอศกสินแสดงปัญหาของมนุษย์ที่โดดเด่นในประเด็น ต่อไปนี้ 1) การถือทิฐิ และปัญหาเรื่องกามารมณ์ 2) ความเปลี่ยนแปลง และการโยยหาความรัก และ 3) ความทะยานอยากเพื่อหนีความยากแค้น ประเด็นทั้ง 3 มีลักษณะร่วมกันในแง่ที่เกี่ยวข้องกับจริยธรรมทางเพศ ดังจะได้ลำดับอภิปรายต่อไปนี้

1.1 การถือทิฐิ และปัญหาเรื่องกามารมณ์: เหตุแห่งความล้มเหลวในชีวิตคู่

นวนิยายเรื่องปากกามเทพ แสดงปัญหาในแง่มุมมองที่เกี่ยวข้องกับความแตกร้างของชีวิตหลังสมรสระหว่างตัวละครเอกชายและหญิงอย่างสดมภ์ และรำพรกฤษณา โอศกสินในฐานะผู้แต่งได้แสดงทัศนะแฝงว่า ฐานะทางเศรษฐกิจที่ร่ำรวยของตัวเอกทั้งคู่ รวมถึงพิธีแต่งงานที่เอิกเกริกในรอบปีไม่อาจรับประกันถึงความสงบสุขในชีวิตคู่ หากสามีภรรยาไม่ปรับลดทิฐิของตนลง ดังที่ผู้แต่งได้เผยให้เห็นถึงภูมิหลังของตัวเอกทั้งสดมภ์ และรำพร ผ่านมุมมองผู้เล่าคือเคลียว่า “...สดมภ์นั้นเป็น...หนุ่มเจ้าสำราญ.....เป็นลูกผู้ดีมีเงินและบิดามารดาตามใจ.....จึงฟุ้งเอนานิสัยนั้นติดมาใช้กับคุณรำพรเสียทุกอย่าง” นิสัยส่วนตัวที่ว่าของสดมภ์คือความเอาแต่ใจเห็นความสุขและความต้องการของตนเป็นสำคัญ ส่วนรำพรเป็น “...คนสวยมาก การศึกษาดี...ฐานะชาติ

ตระกูลดีพร้อม...” (Asoksin, 2009, pp. 79, 321) ภูมิภาคนี้ที่ตัวเอกทั้งคู่ต่างก็ร่ำรวย การศึกษาสูงและที่สำคัญคือถูกตามใจจนติดเป็นนิสัย ในแง่ที่ได้ตามความปรารถนา บ้างยัยเหล่านี้ส่งผลให้ถือทิฐิและมีความถือดีที่มีอยู่อย่างมาพอกันทั้งรำพรและสดมภ์ ดังที่ตัวละครผู้เล่าอย่างเคลือบเผยว่า “...ทั้งคุณสดมภ์ และคุณรำพรเป็นคนเจ้า ความคิด...ไม่มีใครยอมเออออให้ใครได้” (Asoksin, 2009, p. 39) ยิ่งในบริบทของ สังคมไทยที่มักให้อำนาจแก่ฝ่ายชายเป็นสำคัญ สดมภ์เองซึ่งเติบโตมาจากครอบครัวที่ เอาใจยิ่งเห็นความต้องการของตนเป็นสำคัญ เมื่อผู้หญิงอย่างรำพรไม่ยอมผ่อนปรนตาม ความต้องการจึงเกิดเป็นปัญหาในที่สุด

นอกจากความมีทิฐิสูงที่ต่างก็ไม่มีใคร “ยอมให้แกกัน” ขนวนสำคัญอีก ประการที่ผู้แต่งสื่อว่าเป็นปัญหาใหญ่ที่สร้างความแตกร้างในชีวิตคู่คือ ความเป็นหนุ่ม เจ้าสำราญกับความเจ้าชู้ของสดมภ์ ปัญหาความไม่พอเพียงทางกามารมณ์ของเขา ผนวกกับการถือทิฐิที่ยึดถือความเห็นของตนโดยสำคัญว่ามีอำนาจสูงสุดในบ้าน ดังที่กล่าวไว้ว่า “ที่บ้านฉันเป็นราชา” (Asoksin, 2009, p. 246) เมื่อรำพรก็ถือทิฐิสูงไม่ ยอมลงให้สดมภ์ปกครองเธอ จึงเกิดเป็นปัญหาความสัมพันธ์เชิงอำนาจ กระทั่งชีวิตคู่ แตกร้าง ยิ่งเมื่อสดมภ์ยังถือความคิดตนเป็นใหญ่ หวังมีอำนาจเหนือรำพรเพื่อจะได้มี อิสระในการใช้ชีวิตอย่าง “หนุ่มเจ้าสำราญ” ความคิดและพฤติกรรมของเขาที่พยายาม กดรำพรจึงส่งผลย้อนกลับต่อปัญหาชีวิตคู่ให้ยิ่งบานปลายแรงขึ้น ส่วนรำพรก็มีทิฐิสูง อยู่แล้ว นอกจากเธอไม่ยอมอยู่ใต้อำนาจของสดมภ์ รำพรยังแก้ลำโดยการพยายาม ควบคุมสดมภ์ ทั้งในเรื่องค่าใช้จ่าย และที่สำคัญคือเรื่องความต้องการเชิงกามารมณ์ ของเขา ดังที่สดมภ์เผยถึงพฤติกรรมของรำพรว่า “นอกจาก [รำพร] จะรีดเอาเงิน ทุกบาททุกสตางค์...[รำพร] เข้มงวดกวัดขั้นในเรื่องไปไหนมาไหน มองผู้หญิงมากก็ ไม่ได้...ดูเหมือน[รำพร] พยายามกักฉันให้อยู่กับเขาเพียงสองคนไปจนตลอดชีวิต ”

(Asoksin, 2009, p. 247) ความอึดอัดอย่างมากต่อชีวิตคู่ที่ถูกจำกัดอิสระ และถูกลดความเป็นชายในแง่พฤติกรรมเจ้าสำราญเชิงกามารมณ์กับผู้หญิงอื่น การควบคุมสิ่งเหล่านี้ยังบีบคั้นให้สดมภ์คับแคบ เขาจึงคิดได้กลับให้รำพรเจ็บปวดใจโดยแสดงพฤติกรรมก้าวร้าวทั้งการ “พูดจาบาดหู ทำกริยาบาดตา...ยั่วโทสะ” (Asoksin, 2009, p. 13) ที่สำคัญคือการหันไปให้ความสนใจกับผู้หญิงอื่น เริ่มจากคนใกล้ตัวอย่างเคลีย ดังที่รำพรเผยต่อเคลียว่าครั้งหนึ่งสดมภ์ “...เคยขอแกกับฉัน ตอนนั้นแกเพิ่งจบ 6 ใหม่ ๆ” (Asoksin, 2009, p. 8) พฤติกรรมของสดมภ์พิเคราะห์ได้ว่าเขาต้องการประชดรำพรเพื่อให้เธอหวนพิจารณาบทบาทความเป็นภรรยาที่ไม่โอนอ่อนตามความต้องการเรื่องกามารมณ์ให้สามีสดมภ์ยังทำร้ายจิตใจรำพรให้รู้สึกว่าเขาไม่ชอบปรองที่เธอไม่สามารถยึดเหนี่ยวสามีไว้กับตัวได้ ส่วนที่สดมภ์เคยขอเคลียกับรำพรพฤติกรรมดังกล่าวของสดมภ์มีนัยว่าเขาเห็นเคลียอายุยังน้อย “เป็นเด็กในบ้าน” ที่ขาดประสบการณ์ชีวิต และขาดความมั่นคงทางเศรษฐกิจเคลียจะต้องพึ่งพาเขา ฉะนั้นเขาจึงสามารถครอบงำ และวางอำนาจปกครองเคลียได้ เมื่อสดมภ์ไม่อาจมีความสัมพันธ์ฉันคู่สามีกับเคลียได้เพราะรำพรไม่ยินยอม เขาก็ยังแก้ลำให้รำพรรู้สึกเจ็บปวดต่อไป โดยมีผกาแก้วเป็นเมียเก็บ ผกาแก้วมีข้อจำกัดที่ความขัดสน ประกอบกับเป็นคนระดับล่าง ผกาแก้วจึงมีที่หาที่สงบเสงี่ยมยอมสดมภ์ทุกอย่าง ดังที่สดมภ์เผยกับเคลียว่า “...ผกาแก้วรู้ว่าฉันเจ้าชู้ แต่เขาเคยกระพืดกระพืดเคียดแค้นเอากับฉันไหม คนแบบนี้เรายิ่งรัก...มีอะไรก็จะทูนหัวให้” (Asoksin, 2009, p. 321) คำพูดของสดมภ์สะท้อนมุมมองกลับว่า เหตุที่เขามีผกาแก้วเป็นเมียเก็บเพราะต้องการอุดช่องโหว่ของปมในใจที่เขาขาดอำนาจในฐานะสามี ซึ่งไม่อาจควบคุมและปกครองรำพรได้ รวมถึงยังรู้สึกขาดอำนาจความเป็นชายเชิงกามารมณ์

นัยด้านพฤติกรรมและความคิดของสดมภ์ข้างต้น เป็นเนื้อหาที่ผู้แต่งสื่อว่าเป็นคือปัญหาสำคัญในชีวิตคู่ เมื่อสามีภรรยาต่างถือทิฐิเป็นใหญ่ต่างฝ่ายมุ่งเอาชนะจะมี

อำนาจเหนืออีกฝ่าย ที่สำคัญคือการพยายามลดหรือควบคุมพฤติกรรมทางเพศของสามี แล้วฝ่ายชายก็กลับด้วยการทำตัวเจ้าชู้ยิ่งขึ้น ให้ภรรยารู้สึกเจ็บแค้นไม่น้อยกว่าที่ตนได้รับ ความขัดแย้งที่รุนแรงดังกล่าว คือจุดแตกหักของชีวิตคู่ และเมื่อรำพรแยกทางกับสดมภ์ เธอจึงหาความรักครั้งใหม่จากอาชามาทดแทน แต่กระนั้นอดีตสามีอย่างสดมภ์ซึ่งยังรักและหวังรำพรอยู่ก็แสดงพฤติกรรมเหมือนการแก้แค้นไม่ให้รำพรมีความสุขกับรักครั้งใหม่ ไม่ว่าจะเป็นความพยายามใช้เคลือบเป็นเครื่องมือในการแยกอาชามาจากรำพร การใช้ถ้อยคำก่นด่าเสียดสีให้รำพรเจ็บช้ำอยู่เสมอ กระทั่งรำพรได้กลับด้วยถ้อยคำพรุสวาทตามนัสัยเจ้าอารมณ์ของเธอ ความเจ็บช้ำใจที่สะสมเรื่อยมาของสดมภ์จึงปะทุเป็นพฤติกรรมความรุนแรงที่เธอใช้กำลังข่มขืนเธอ

การข่มขืนข้างต้นมีนัยซ่อนเร้นที่พิเคราะห์ได้ว่า นอกจากจะเป็นการแก้แค้นในแง่ที่สดมภ์ไม่อาจทนถ้อยคำหยาบหมิ่นของรำพรได้ นี่ยังเป็นพฤติกรรมความรุนแรงที่แฝงด้วยความรู้สึกที่ทั้งรัก และหวัง ดังที่สดมภ์เอ่ยปากว่า “อย่างน้อยรำพรก็เคยอยู่กับฉันมา 20 ปี ไ้อ้ความหวังดีนั้นมันก็ต้องเหลืออยู่บ้าง” (Asoksin, 2009, p. 332) การเริ่มต้นรักครั้งใหม่ของรำพร สดมภ์คงคิดว่าเธอสามารถสลัดความทุกข์ใจได้ตรงกันข้ามกับตนเองที่ยัง “ขยาดการแต่งงาน” อีกทั้งลึกลงแล้วสดมภ์ยังรักและหวังรำพรอยู่มาก สดมภ์จึงข่มขืนรำพรเพื่อเป็นการแก้แค้นและแสดงให้เห็นว่าเธอไม่สามารถชนะเขาได้โดยการมีความสุขกับชายอื่น ดังที่เขาจับกับอาชากายหลังจากนั้นว่า “ความเจ็บของผมถูกบำบัดแล้ว ผมสะใจ” (Asoksin, 2009, p. 433)

ทั้งนี้ ผู้แต่งยังเผยให้เห็นความขัดแย้งอันซับซ้อนในใจของสดมภ์ ผ่านความคิดของผกาแก้วว่า พฤติกรรมก้าวร้าวของสดมภ์นั้น “เป็นธรรมชาติของมนุษย์... ที่มักจะเห็นของที่สวยงามไปแล้วมีค่าขึ้น เวลาอยู่กับมือก็ไม่เคยเห็นว่าของนั้นดี แต่เวลาจากไปเป็นของคนอื่น...นี่ก็เสียดาย” (Asoksin, 2009, p. 316) ถึงแม้ความรุนแรงที่สดมภ์ใช้กำลัง

ชมชื่นรำพร กระทั่งเธอตั้งท้องจะเป็นเหตุการณ์สำคัญที่คลี่คลายปัญหา จนทั้งคู่กลับมา
เข้าใจและใช้ชีวิตร่วมกันอีกครั้งในตอนท้าย แต่กระนั้นพฤติกรรมความรุนแรงของทั้งสดมภ์
และรำพร ที่ต่างก็มุ่งกระทำต่อกันเพียงเพื่อหวังจะเอาชนะ ดังที่ปรากฏระดับความรุนแรง
เพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ กระทั่งนำพาชีวิตคู่ของตัวละครทั้งสองไปสู่ความล้มเหลว นั่น ก็แฝงทัศนะ
ของผู้แต่งที่ต้องการเน้นย้ำว่า ความแค้น และความล้มเหลวของชีวิตคู่ มีต้นเหตุที่ควรระวังใน
แง่การไม่ยอมปรับลดการถือทิฐิ และความถือดีที่ต่างก็อยากเอาชนะต่อกัน

1.2 ความทะยานอยากเพื่อหนีความยากแค้น: ต้นเหตุที่กระตุ้นการดิ้นรน
ยกฐานะจนทำลายศักดิ์ศรีของตนเอง

ความยากแค้น และความทะยานอยากของตัวละครสำคัญอย่างผกา
แก้ว กับอาชาก็เป็นสิ่งทีถูกขมวด อโศกสินสื่อว่า เป็นต้นเหตุที่กระตุ้นสู่การดิ้นรนยกฐานะ
จนลดค่าศักดิ์ศรีตนเอง อาชามีพื้นเพเป็นคนชนบทที่ยากแค้นตั้งแต่เด็ก ความลำบาก
ยากจนนี้เองผลักดันให้อาชามุ่งมั่น แต่ขณะเดียวกันก็ทะยานอยากจะมีชีวิตที่ดีขึ้น
ดังที่เขาตั้งใจจะ “คว่ำปริญญาบัตร” ให้ได้ ด้วยความคิดว่า “มันเป็นใบเบิกทาง”
สู่การมีอาชีพที่สังคมให้เกียรติ และสร้างรายได้มากพอต่อการจุนเจือครอบครัวรวมถึง
เลี้ยงตัวเอง (Asoksin, 2009, p. 357) ความคิดนี้ได้ซ่อนนัยว่าอาชามีชีวิตที่ขาดการ
ยอมรับนับถือจากสังคม เขาจึงต้องการยกระดับสถานะตนเอง อย่างไรก็ตาม เมื่ออาชาไม่
อาจหาเงินได้พอส่งเสียตัวเอง แต่เพราะมีความทะยานอยากเขาจึงรับข้อเสนอยอมเป็น
สามีของรำพร แลกกับที่เธอส่งเสียเลี้ยงดูเขา ในช่วงที่รำพรแยกทางกับสดมภ์สามีเก่า

ปฏิกิริยาต่อพฤติกรรมที่อาชาทะยานอยากจะยกสถานะตนเองจน “ขายร่างกาย
ขายอุดมคติ” (Asoksin, 2009, p. 282) ปรากฏผ่านตัวละครแวดล้อม เมื่อรับรู้
ความสัมพันธ์ลึกซึ้งของอาชากับรำพร ดั่งที่น้องสาวของอาชาพูดกับเคลียว่า “...รู้ไปถึง
ไหนก็ขายชี้น้ำเขาวินยงค์...ผู้หญิงทั้งเมืองหาไม่ได้อีกแล้วหรือ...คว่ำเอาแม่มาอายุ

ตั้งสี่สิบห้ามาเป็นเมีย” (Asoksin, 2009, p. 121) สิ่งที่ “ขายขี้หน้า” ก็คือ พฤติกรรม อันหมั่นหม่อมต่อศีลธรรมทางเพศของอาษาที่เขาอาศัยความรักความใคร่ของรำพร เป็น ข้อเรียกร้องให้เธอส่งเสียเลี้ยงดูเขาจนจบปริญญา นี่คือการทะยานอยากที่อาษาจะ เลื่อนสถานะทางสังคม และยกฐานะทางเศรษฐกิจของตน

การมีแม่ม่ายอายุมากกว่าเก็นยี่สิบปีคอยส่งเสีย ทำให้สภาพของอาษา ไม่ต่างกับ “แมงดา” ตามที่ตัวละครแวดล้อมต่างนิทาเขา ความทะยานอยากที่กระตุ้น การดิ้นรนจนอาซาลดคุณค่าศักดิ์ศรีตนเองนั้น สื่อผ่านน้ำเสียงของผู้เล่าแบบรู้แจ้ง ที่บรรยาย สภาพและความรู้สึกของอาษาว่า เขาตกอยู่ในสภาพที่ไม่ต่างกับ “หุ่นยนต์” ซึ่งรำพรใช้เงิน “ซื้อ” มาครอบครอง ต้องใช้ชีวิตตามคำสั่งของรำพร ชาติไรซึ่งความนึกคิดที่เป็นของตน (Asoksin, 2009, pp. 138, 339, 86) ทั้งนี้ แม้อาษาจะมองความสัมพันธ์ระหว่างเขากับรำพร ว่า “ต่างคนต่างไม่มีใครขาดทุน เพราะได้แลกเปลี่ยนกันแล้วอย่างยุติธรรม” (Asoksin, 2009, p. 138) แต่ก็ไม่อาจปฏิเสธได้ว่า เขาได้ฉวยโอกาสขณะที่รำพรกำลังประสบปัญหา ความเปลี่ยวเหงา และความว้าเหวเป็นบันไดไต่ทะยานไปสู่เป้าหมาย อาษาเป็นคนยึดเอา ปัญหาของตนเป็นใหญ่อย่างแท้จริง ทั้งนี้ นอกเหนือความต้องการเชิงกามารมณ์แล้ว การที่รำพรส่งเสียอาษานั้น ยังแฝงด้วยความคาดหวังจะได้เขาเป็นส่วนหนึ่งของชีวิต ที่ร่วมทุกข์สุขอย่างคู่สามีภรรยา เพื่อเติมเต็ม และเยียวยาความปวดร้าวจากปัญหาชีวิตคู่ ที่เพิ่งล้มเหลวไป อย่างไรก็ตาม “ความยุติธรรม” ที่อาซากล่าวถึงนั้น ก็เป็นชุดความคิดที่ สื่อความเห็นแก่ตัว ซึ่งได้ลดทอนคุณค่า และศักดิ์ศรีของเขาลง เขาใช้ความเป็นชาย เาเปรียบผู้หญิง ทั้งในด้านความรู้สึก และทรัพย์สิน ความสำเร็จ เช่น ใบปริญญาที่เขา มุ่งมั่นไขว่คว้า วิธีการได้มานั้นนับว่าปราศจากความชอบธรรม ดังเมื่อเขาผลัดตัว ออกจากรำพร เขายังคงอาศัยปัญหาความอ้างว้างของผู้หญิงคนอื่น ๆ เป็นบันไดไต่ทะยาน ไปอย่างไม่รู้จบสิ้นต่อไป

ความพ่ายแพ้ต่อปัญหาความยากแค้นที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการลดทอนคุณค่า และศักดิ์ศรีของตนเอง ในแง่มุมที่หมิ่นเหม่ต่อจริยธรรมทางเพศ ยังปรากฏเป็นปัญหาสำคัญของตัวละครหญิงอย่างผกาแก้วภรรยาลับของสดมภ์ ผกาแก้ว “เป็นคนต่างจังหวัด พ่อแม่ฐานะไม่สู้ดีนัก” (Asoksin, 2009, p. 321) อีกทั้งระดับการศึกษาที่จบเพียงชั้นมัธยม เธอต้องดิ้นรนหาเลี้ยงตัวเองในสังคมเมืองซึ่งวุฒิการศึกษาเป็นตัวกำหนดหน้าที่การงาน เมื่อผู้หญิงตัวคนเดียวต้องเผชิญกับภาวะบีบเค้นทางเศรษฐกิจ เธอเผยกับเคลียถึงประสบการณ์ชีวิตอันยากแค้น ก่อนตัดสินใจเป็นภรรยาเก็บของสดมภ์ว่า “...เวลานั้นที่กำลังกระเสือกกระสน...ชีวิตยุคใหม่ไม่ใช่สวนดอกไม้ แต่มันเป็นป่า ที่ใช้ชีวิตเดินป่ามานานพอสมควร...รถยนต์ผ่านมาที่ต้องขึ้น แม้วารถคันนั้นจะมีคนนั่งเบียดกันอย่างปลาซาดินอยู่แล้ว” (Asoksin, 2009, p. 354)

ผกาแก้วจำยอมตกอยู่ในสถานะภรรยาเก็บของสดมภ์ โดยใช้ความเป็นหญิงเป็นสะพานทอดไตไปสู่อุปการะ เพื่อเติมเต็มต้นทุนให้ชีวิตเธอ ทั้งยังสามารถยกระดับความเป็นอยู่ของตัวเองและน้องชายให้สุขสบายขึ้น พฤติกรรมของผกาแก้ว สื่อถึงการลดทอนคุณค่า และศักดิ์ศรีของตนเอง โดยเฉพาะเมื่อพิจารณาในแง่มุมของจริยธรรมทางเพศ ที่สังคมมีระบบคิดว่าผู้หญิงไม่ควรประพฤติกรรมเสื่อมเสียเรื่องการลอบเป็นชู้หรือเป็นเมียชู้ ก็จะทำให้เห็นว่าไม่พอลบล้างความไม่เหมาะสม ทั้งนี้แม้ผู้แต่งจะเผยให้เห็นภาระและความจำเป็นในชีวิตของผกาแก้ว รวมถึงความเจ็บตัวในสถานะของเธอที่ผกาแก้วสงบเสงี่ยมต่อสดมภ์ ถึงขั้นไม่สนใจด้วยซ้ำว่าตนเอง “...เป็นภรรยาคนที่เท่าไรของสดมภ์...” ความสัมพันธ์ที่ผกาแก้วจึงได้แต่คิดหวังให้สดมภ์ “ได้ให้เธอมากกว่าที่ให้อยู่แล้ว” (Asoksin, 2009, pp. 321 - 322) นัยของพฤติกรรมดังกล่าวสื่อให้เห็นว่า ผกาแก้วละทิ้งความบากบั่นของตนในการเอาชนะปัญหาแสนใจแต่จะเอาตัวรอดในระยะสั้น ประเด็นที่สามารถสรุปจากที่วิเคราะห์มาคือ ความทะยานอยากที่จะ

สำเร็จการศึกษาของอาษา ที่อาศัยช่องว่างอันเป็นปัญหาของผู้หญิง รวมถึงการดิ้นรนของผกาแก้วจนมีกิจการเป็นของตนเองภายใต้การจุนเจือของสดมภ์นั้น เป็นการถืบตนเองจากปัญหาความยากแค้น โดยมองข้ามการพิจารณาคุณค่าทางจริยธรรมประเด็นนี้เป็นจุดเน้นที่ผู้แต่งอย่าง Asoksin ต้องการสื่อว่าการเผชิญและการแก้ปัญหา ลักษณะดังกล่าว อาจส่งผลต่อการกระทำที่เสมือนการลดทอนคุณค่า และศักดิ์ศรีของตนเอง แม้จะสมปรารถนาในความมุ่งหวัง แต่ก็เป็นหนทางที่ไม่น่าชื่นชม

1.3 ความเปลี่ยวเหงา และการโหยหาความรัก: แรงผลักดันสู่พฤติกรรมหมิ่นเหม่ต่อจริยธรรมทางเพศ

การเผชิญปัญหาเชิงกามารมณ์เพราะความเปลี่ยวเหงา และการโหยหาความรัก เป็นภาวะบีบเค้นทางอารมณ์ที่เกี่ยวข้องพันกับการแสดงพฤติกรรมของมนุษย์ โดยเฉพาะในแง่มุมที่อาจหมิ่นเหม่ต่อจริยธรรมทางเพศ ดังที่ผู้แต่งได้สื่อผ่านประสบการณ์ชีวิตของตัวละครเอกหญิงอย่างรำพร และเคลีย ปฏิกริยาต่อความไม่ลงรอยในความสัมพันธ์เชิงอำนาจเริ่มจากสดมภ์พยายามแสดงพฤติกรรม “แก้ถ้ากลับ” เพราะถูกรำพรกดขี่ เขาหันเหไปให้ความสนใจ และติดพันหญิงอื่น หนักเข้าจนถึงขั้น “กลับบ้านดึก...และบางทีก็ไม่กลับเลย” (Asoksin, 2009, p. 58) นี่เป็นที่มาของปัญหาเชิงกามารมณ์ที่ได้ก่อความทุกข์ และความคับแค้นใจแก่รำพรอย่างหนัก จนรำพรตัดสินใจหย่าขาดกับสดมภ์ แต่กระนั้นการตัดสดมภ์ออกจากชีวิต ก็ยังไม่สามารถกำจัดความทุกข์ได้ ดังที่เธอเผยกับเคลียว่า “ฉันทุกข์ก็เพราะมีไอ้สดมภ์ทำให้ทุกข์ แต่ฉันก็ทุกข์เพราะไม่มีไอ้นายสดมภ์เหมือนกัน” (Asoksin, 2009, p. 24)

ถ้อยคำข้างต้นของรำพรสื่อนี้ให้พิเคราะห์ได้ว่า ความทุกข์เพราะการไม่มีสดมภ์นั้น เป็นความทุกข์ใจที่เกิดจากการต้องเผชิญกับปัญหาความ “เปลี่ยวเหงา” ในแง่ที่ขาดสามีให้กำลังใจ และขาดคร่ำมทุกข์สขรวมถึงเธอยังไม่สามารถตอบสนองความ

ต้องการเชิงกามารมณได้ การที่รำพรต้องสูญเสียสิ่งที่เคยมี และความรู้สึกที่เคยได้รับ เป็นความผกผันของประสบการณ์ชีวิตที่หนักหน่วงเป็นอย่างมาก แม้รำพรจะมีเคลียคอยอยู่ปรนนิบัติ และเป็นທີ່ปรึกษาแต่กระนั้นเคลียก็เป็นเพียงเด็กในอุปการะ ไม่ใช่คู่ชีวิตของรำพร เคลียไม่สามารถจะเป็นที่ปรึกษาได้อย่างสามีและยังไม่อาจบรรเทาความปรารถนาเชิงกามารมณให้รำพรได้ สถานภาพของรำพรที่เสมือนหญิงม่ายตัวคนเดียวดังพิเคราะห์มานั้น เป็นต้นตอของปมในใจที่บีบเค้นให้รำพรนี้ก็อยากจะมีคนรักมาเติมเต็ม ชดเชยความขาดพร่องของชีวิต นอกจากนี้ทุนเดิมที่มีนิสัยเจ้าทิฐิ ยึดความคิดตนเองเป็นใหญ่ โดยไม่สนใจฟังเสียงทัดทานของผู้ใด ก็ได้ผลักดันให้รำพรหาทางออกเพื่อระบายความทุกข์ใจ และชดเชยความเปลี่ยนแปลงเชิงกามารมณของตน ด้วยการเลี้ยงดูส่งเสียอาชิตัวเอกชายที่มีอายุห่างกันกว่า 20 ปี แลกกับการที่เขาต้องมาอยู่กินกับเธอ

ทั้งนี้ การตัดสินใจส่งเสียเลี้ยงดูอาชานั้น รำพรพิเคราะห์แล้วว่า จุดอ่อนของอาชิตัวเอกชายที่อายุน้อยกว่าเธอมากนั้น จะเป็นข้อได้เปรียบให้สามารถบงการ และควบคุมพฤติกรรมของอาชิตัวเอกชายได้ โดยเฉพาะความจำเป็นที่อาชิตัวเอกชายต้องพึ่งรำพรเรื่องการเงินนั้นจะเป็นข้อผูกมัดอย่างดีที่เขาสนองตอบทุกความต้องการของเธอตามนิสัยของคนที่ตั้งเอาตัวเองเป็นใหญ่ รำพรคิดว่าความสัมพันธ์ระหว่างเธอกับเด็กหนุ่มผู้นี้จะไม่ซ้ำรอยกับอดีตสามีที่มีความพร้อมสรรพอย่างสดมภ์ ที่ได้สร้างความเข้าใจแก่เธอมาแล้ว การแก้ปัญหาเชิงกามารมณของรำพร ที่ส่งผลถึงพฤติกรรมหมิ่นเหม่ต่อจริยธรรมทางเพศ ยังปรากฏเด่นชัดขึ้นเมื่อรำพรได้รับรู้ความสัมพันธ์ระหว่างอาชิตัวเอกชายและเคลีย ความวิตกกังวลเมื่อเกรงว่าจะถูกคนใกล้ชิดคิดที่เป็นสาวรุ่นทั้งยังมีสถานะต่ำกว่าตนอย่างเคลียแย่งสามีใหม่ไป และต้องผิดหวังจากความรักซ้ำสอง ได้ผันแปรเป็นความนึกคิดที่อยากจะรักษาความสุขอันฉาบฉวยของตนไว้ เมื่อต้องการเหนี่ยวรั้งอาชิตัวเอกชายไว้กับตัว นอกจากใช้เงินเพื่อห่มเทในการแก้ปัญหาด้วยการรับเอาครอบครัวอาชิตัวเอกชายมาช่วยค้ำแล้วนั้น รำพรยัง

หวนกลับมาเลือกใช้ “ความกตัญญู” ดังที่เคยใช้ยึดเหนี่ยวเคลียไว้เมื่อมีปัญหาเกี่ยวกับสดมภ์มาเป็นเครื่องมือในการเรียกร้องให้เคลียกลับมาอยู่บ้านเดียวกับเธอและอาซาแบบสามคนผิวเมีย ความคิดที่จะเหนี่ยวรั้งอาซาดังกล่าวของรำพรเป็นพฤติกรรมที่หมิ่นเหม่กับจริยธรรมทางเพศเป็นอย่างมาก

ทั้งนี้ นอกจากความเปลี่ยวเหงาจะเป็นมูลเหตุของพฤติกรรมหมิ่นเหม่จริยธรรมทางเพศแล้ว การโหยหาความรักยังเป็นอีกปัญหาหนึ่งที่ผู้แต่งเห็นว่ามีส่วนสำคัญต่อการกำหนดพฤติกรรมของมนุษย์เช่นกัน ดังปรากฏผ่านประสบการณ์ชีวิตของเคลีย ในการเผชิญความรู้สึกโดดเดี่ยวในฐานะเด็กกำพร้า ผู้แต่งเผยความว่าเหวของเคลียต่อปมดังกล่าวว่า “ดิฉันเผชิญกรรมเก่ามาตั้งแต่เกิด... น้ำมนต์แห่งชีวิตของฉันคือ น้ำตา น้ำตาแห่งความไร้ญาติขาดมิตร น้ำตาแห่งความระกำซ้ำชอกขณะเดินเดียวเข้าสู่ป่าแห่งความระกำ” (Asoksin, 2009, p. 201)

สำนึกของเคลียต่อความขาดพร่องที่เป็นกำพร้า กอปรกับสถานะเด็กในบ้านรำพร และตัวตนที่ไม่ชัดเจนอันเป็นผลมาจากการถูกรำพรเลี้ยงอย่างกึ่งลูกกึ่งคนใช้เหล่านี้เป็นมูลเหตุที่ชวนให้พิเคราะห์ว่า เป็นประสบการณ์ชีวิตด้านลบที่หล่อหลอมให้ตัวเอกหญิงอย่างเคลีย เด็กสาวที่กำลังย่างเข้าสู่ช่วงหัวเลี้ยวหัวต่อของชีวิต เกิดปมโหยหาความรัก และต้องการมีคนรักที่เป็น “วีรบุรุษ” ในแง่ที่สามารถปกป้อง และดูแลเธอได้เพื่อเติมเต็มความรัก และที่สำคัญคือสามารถเป็นหลักประกันความมั่นคงให้ชีวิตเธอได้

ท่ามกลางความเฝื่อนของเคลียถึงชีวิตต่อไปข้างหน้า การเข้ามาของอาซาชายหนุ่มซึ่งเป็นสามีใหม่ของรำพร จึงมีนัยให้เชื่อมโยงได้ต่อไปอีกว่าอาซาเป็นผู้เติมเต็มความขาดพร่องในใจของเคลีย ในแง่ที่มีอาซาก็มีภูมิหลังชีวิตที่ “ขรุขระเหมือนกัน” กับเคลีย (Asoksin, 2009, p. 98) ความเหมือนกันทั้งภูมิหลัง และช่วงวัยที่ไล่เลี่ยจึงทำให้เคลียเกิดความรู้สึกไม่โดดเดี่ยวในชะตาชีวิตที่ไม่สมบูรณ์ของตนมากนัก

ยิ่งเมื่ออาซาได้เคยช่วยเคลียให้รอดชีวิตจากการจมน้ำ สำนึกในบุญคุณที่อาซาสามารถปกป้อง และช่วยชีวิตเธอ เป็นพฤติกรรมที่แฝงนัยความเป็น “วีรบุรุษ” ตามที่เคลียฝันจะได้มาร่วมชีวิต กระนั้นก็ดี เคลียก็มีความคิดเชิงตำหนิที่เขายอมขายตัวเป็นสามีให้รำพรนี่เป็นจุดเริ่มต้นของความขัดแย้งในจิตใจ ที่ผลักดันเคลียไปสู่การเผชิญปัญหาเชิงกามารมณฺ์ เธอต้องตัดสินใจเลือกระหว่างความรักและความปรารถนาที่มีต่ออาซา (เพื่อเติมเต็มความรักที่โหยหา) กับข้อตำหนิที่อาซาขายตัวขายศักดิ์ศรี เคลียยังคำนึงถึงความกตัญญูต่อรำพรผู้อุปการะเลี้ยงดูเธอมาอีกด้วย อย่างไรก็ตามเคลียได้ปล่อยใจให้เทลิตไปกับความต้องการเชิงกามารมณฺ์ของตนเอง และอาซาได้รู้กร้าวเพื่อโน้มน้าวให้เคลียละทิ้ง “ความกตัญญู” ซึ่งเป็นพันธะที่เหนียวรั้งเคลียไว้กับรำพร และการที่เคลียลอบสานสัมพันธ์กับอาซาในระยะเวลาอันสั้น ก็แสดงให้เห็นว่าปมในใจของการโหยหาความรัก กอปรกับความอ่อนแอในใจ เป็นมูลเหตุสำคัญที่ส่งผลต่อพฤติกรรมของเคลียให้เธอประพฤตินั้นหมิ่นเหม่ต่อจริยธรรมทางเพศ

จึงสรุปได้ว่า ปัญหามนุษย์ในแง่มุมที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมเชิงกามารมณฺ์ทั้ง 3 ประเด็น ดังที่ปรากฏในประสบการณ์ชีวิตของตัวละครอย่าง รำพร สดมภ์ อาซา เคลีย และผกาแก้ว ในนวนิยายเรื่องปากกามเทพนั้น ผู้แต่งได้ตีแผ่ไว้อย่างซับซ้อนและลุ่มลึก สอดคล้องกับทัศนะของ Debyasuvarn (1977, p. 100) ที่ได้กล่าวถึงความโดดเด่นด้านเนื้อหาในนวนิยายของกฤษณา อโศกสินว่า “ไม่ทำให้ภาพในเรื่องงดงามกว่าชีวิตจริง...คนๆหนึ่งมักมีทั้งด้านดีและด้านชั่วปะปนกันอยู่ โดยเฉพาะในเรื่องที่เกี่ยวกับกามารมณฺ์ [ผู้แต่ง] ต้องการจะให้เห็นว่า ในชีวิตของคนทั้งหลาย ความใคร่และความรักจะเข้ามามีส่วนสำคัญ ไม่เลือกภัยเลือกชั้นในสังคม”

2. คุณค่าของมนุษย์

ปัญหาของมนุษย์ในนวนิยายเรื่องป่ากามเทพ นอกจากผู้แต่งได้เน้นจุดอ่อน และธรรมชาติของชีวิตมนุษย์ ในแง่ที่ยังเกี่ยวข้องกับกิเลส และความปรารถนาเชิงกามารมณ์แล้ว พบว่า อีกนัยหนึ่งของปัญหา ยังเป็นโอกาสอันดีที่ตัวละครจะได้พิสูจน์คุณค่า และศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ว่าสามารถจัดการกับปัญหาได้ด้วยวุฒิภาวะ และกมลสันดานแบบใด ประเด็นดังกล่าวนี้ ผู้วิจัยจะได้อภิปรายต่อไป

2.1 ความเข้าใจธรรมชาติของมนุษย์ และการรู้จักยับยั้งชั่งใจ: คุณธรรมที่รักษาความนับถือตนเองไว้ได้ ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ในประเด็นปัญหาของมนุษย์แล้วว่า สถานภาพกำพร้าเป็นปมสำคัญที่ส่งผลให้เคลียเกิดความรู้สึก “โดดเดี่ยว” และนึก “โหยหา” สิ่งเติมเต็มความขาดพร่องในใจ แต่กระนั้น รำพรหญิงผู้มีสถานะเสมือนแม่ก็เลี้ยงดูเคลียด้วยความเอาใจใส่ ทั้งในแง่ที่รำพรไม่ปล่อยให้เคลียมีเวลาว่างมากจนเกินไป เธอมอบหมายงานบ้านให้เคลียรับผิดชอบตามสมควร อีกทั้งเคลียยังต้องคอยปรนนิบัติรำพร นอกจากนี้รำพรยังคอยอบรมสั่งสอนเคลียทั้งในเรื่องการครองตัว การเลือกคู่ชีวิต ที่สำคัญคือการรับรู้คุณค่าคนประเด็นหลังนี้ แม้จะแฝงนัยให้พิเคราะห์ได้ว่าเกิดจากการที่รำพรนึกหวาดกลัวว่าเคลียจะทรยศเธอเช่นเดียวกับอดีตสามีที่นอกใจไปติดพันหญิงอื่น แต่กระนั้นคำสอนดังกล่าวก็เป็นพื้นฐานทางความคิดอันดีที่ส่งผลให้เคลียเป็นคนดีมีจิตใจละเอียดอ่อนสามารถเข้าใจปัญหาชีวิตของผู้อื่น โดยเฉพาะปัญหาความรู้สึกโดดเดี่ยวของรำพร ดังที่ผู้แต่งเผยให้เห็นสำนึกในข้อนี้ของเคลียว่า เมื่อรำพรหย่าขาดกับสดมภ์ “เธอเรียกดิฉันไปคุยด้วยบ่อยๆ เพราะนอกจากดิฉันแล้ว เธอก็ไม่มีใคร” (Asoksin, 2009, p. 7)

การตระหนักรู้ในความสำคัญของตัวเองว่าเป็นที่ต้องการของผู้มีพระคุณ ได้กลายเป็นคุณธรรมสำคัญที่เคลียใช้หักห้ามความปรารถนาใจในเมื่อเธอเกิดความรู้สึกรักอาษา อาจกล่าวได้ว่าภูมิหลังชีวิตที่ไม่สมบูรณ์แบบเป็นประสบการณ์ร่วมอันดีที่เอื้อ

ให้เคลียมีความเข้าใจในปัญหาชีวิตผู้อื่น ยิ่งเมื่ออุปการกับการอบรมที่ดีก็ยิ่งเสริมให้เคลียมีลักษณะของคนดี ความเข้าใจปัญหาชีวิตผู้อื่น โดยเฉพาะพฤติกรรมทางเพศด้านลบของตัวละครเวดล้อม ไม่ว่าจะป็นรำพร อาซา รวมถึงผกาแก้ว เคลียเข้าใจได้ว่าเป็นพฤติกรรมที่เกิดจาก ความต้องการดิ้นรนเพื่อบรรเทาความรู้สึก “โดดเดี่ยว” ไม่ต่างกับกับเคลีย และด้วยความอ่อนแอที่ต่างก็ยอมให้ความปรารถนาในใจอยู่เหนือการขังใจต่อคุณค่าทางศีลธรรม ตัวละครทั้งสามจึง “ไขว่คว้า” ทางออกอย่างฉาบฉวยในการขดเซยความเปลี่ยวเหงาของตน ดังความเข้าใจของเคลียที่มีต่อพฤติกรรมของรำพร “หญิงม่ายไร้ลูก” เคลียมองออกถึงการที่รำพรใช้เงิน “ซื้อ” ความรักจากเด็กหนุ่มอย่างอาซาว่านอกเหนือจากความต้องการ “ประชดประชันชีวิต” ตามนิสัยของหญิงที่ริฐสูงที่อยากจะแสดงให้อดีตสามีเห็นว่าเธอไม่สิ้นใจไม่ตอกแล้วนั้น พฤติกรรมดังกล่าวของรำพรยังมีที่มาจากความปรารถนาส่วนลึกคือความรู้สึก “โหยหาความรักและอำนาจ” เพื่อขดเซย “สิ่งตรงข้ามกับที่เธอเคยมี” (Asoksin, 2009, p. 323) นั้นหมายถึงความต้องการเป็นใหญ่ในบ้านด้วยนิสัยที่เป็นคน “เจ้าความคิด” โดยเด็กหนุ่มอย่างอาซา ยอมรับการบงการของเธอได้ ต่างกับสดมภ์อดีตสามีของรำพร และที่สำคัญคืออาซาสามารถให้ความสุขเชิงกามารมณ์ต่อรำพรได้หลังจากที่อดีตสามีได้ “พรากความสุขทางใจของเธอไป” ด้วยการติดพันหญิงอื่น และทอดทิ้งให้รำพรเผชิญ “ความว้าเหว” (Asoksin, 2009, p. 86, 322) ส่วนพฤติกรรมของอาซาที่จำยอม “ปิดปาก ปิดใจ ปิดความรู้สึก” โดย “ขายความเป็นชาย” ของตนแก่รำพรหญิงม่ายอายุคราวแม่ รวมถึงท่าทีของผกาแก้วที่ต้อง “อ่อนน้อม ถ่อมตน” ต่อสดมภ์ (Asoksin, 2009, p. 181, 322) ความสยบยอมดังกล่าวของคนทั้งสอง เคลียก็พิเคราะห์ได้ถึงสาเหตุว่ามีที่มาจากการที่อาซาและผกาแก้วไม่สามารถเอาตัวรอดจากภาวะบีบคั้นทางเศรษฐกิจใน

สังคมเมืองได้ ทั้งคู่จึงต้องจำยอมตกอยู่ใต้อำนาจของผู้อุปถัมภ์อย่างรำพรและสดมภ์ เพื่อแลกกับการยกระดับความเป็นอยู่ของตน และเจือจุนครอบครัวให้ได้ยู่ติกันดี

ความพยายามเข้าใจธรรมชาติมนุษย์ของเคลีย ยังปรากฏในตอนทีเคลียทำ ความเข้าใจได้ว่า อาชวยอมเป็น “ผู้ถูกซื้อ” ให้รำพรเลี้ยงดูส่งเสียเพราะอาชวยากจน ทั้งยังต้องเจือจุนน้องๆ แต่เขาก็ปรารถนาความสำเร็จทางการศึกษา และมุ่งหวังอยากมี การงานที่ผู้อื่นนับถือ ทางลัดในการจัดการกับปัญหาดังกล่าวก็คือการยอมขายตัวเป็น สามีของรำพร กระนั้นทีเคลียก็ได้คิดว่า อาชาก็ยังมีความน่าชื่นชม ดังทีเขามีน้ำใจช่วย เคลียให้รอดชีวิตจากอุบัติเหตุจมน้ำ ส่วนผสมระหว่างความดีเลวดังกล่าวของอาช ทำให้เคลียได้เรียนรู้ธรรมชาติของมนุษย์ลึกซึ้งยิ่งขึ้น ดังทีผู้เล่าแบบรู้แจ้งเผยให้ทราบ ความนึกคิดของเคลียทีเข้าใจเกี่ยวกับตัวอาชว่า “ความบกพร่องของเขา...เป็น สัญลักษณ์แห่งการเอาตัวรอดอย่างธรรมดาเยี่ยงปุถุชน...ดิฉันต้องเผชิญกับข้อเท็จจริงที ไม่อาจปฏิเสธได้ มันเป็นส่วนดีในส่วนชั่ว...แม้เพชรที่สว่างบริสุทธิ์แวววาว ก็ยังมีใฝ่ฟาราคี ส้ามะหาอะไรกับชีวิตจิตใจของมนุษย์...จะหาให้ผุดผ่องไม่มีตำหนิยอมหาได้ไม่” (Asoksin, 2009, p. 135) ทศนคติข้างต้นของเคลีย สื่อถึงความเข้าใจในธรรมชาติของ มนุษย์ ในแง่ทีเคลียได้ลุ่มคิดว่คนเรต่างก็มีส่วนดีเลวละเคล้ากันไปตามแต่ข้อจำกัด และเงื่อนไขของชีวิตรวมถึงกมลสันดานทีจะเป็นตัวกระตุ้นหรือเร่งเร้าให้เกิดพฤติกรรม ต่างกันไป นีสื่อให้เห็นว่แม้วิฤติของเคลียจะไม่มากนัก เคลียก็มีใจเป็นธรรมพทีจะไม่ปล่อยให้อคติส่วนตัวเร่งเร้าตัดสินอาชอย่างฉาบฉวย เมื่อมีความเข้าใจทีเรียนรู้จาก ประสบการณ์ชีวิต กอปรกับความใฝ่ดีในกมลสันดาน ทีเคลียรู้จักขัดเกลาจิตใจตนเอง และพยายามทำความเข้าใจธรรมชาตินิสัยของผู้อื่น เคลียจึงมีวิฤติภาวะและมองชีวิต อย่างรอบคอบ เคลียมีสำนึกใคร่ครวญผลการกระทำของตน อันนำมาซึ่งการรู้จักยับยั้ง ชั่งใจต่อความปรารถนาของตัวเองทีอาจก่อผลกระทบเป็นความทุกข์ต่อผู้อื่น ดังทีเคลีย

รู้จักประทับใจและยุติพฤติกรรมลึกลับมีความสัมพันธ์กับอาชญากรรมเมื่อสำนึกได้ถึงบุญคุณของรำพรที่เลี้ยงดูเธอมา และในที่สุดเคลียก็อาศัยความเข้มแข็งในจิตใจข่มความอ่อนแอที่ถูกสัญชาตญาณทางเพศรุกเร้า การที่เคลียเติบโตมาด้วยการอุปการะของสดมภ์และรำพร ความใกล้ชิดในสถานะกึ่งแม่ลูก ทำให้เคลียได้รับความทุกข์ใจของรำพรว่ามีที่มาจากความผิดหวังต่อสามีในชีวิตหลังสมรส ยิ่งเมื่อสดมภ์ติดพันหญิงอื่น ทอดทิ้งให้รำพร “ต้องผจญกับน้ำตาและความว่าเหว” (Asoksin, 2009, pp. 79 - 80) เคลียรับรู้ความทุกข์ใจของรำพรที่ถูกสามีนอกใจและทอดทิ้ง ความเข้าใจประสบการณ์ปวดร้าวของรำพรเป็นที่มาให้เคลียตระหนักรู้ต่อหน้าที่ของตนที่ต้องคอยเคียงข้างให้กำลังใจรำพร ยิ่งเมื่อสำนึกถึงความกตัญญูต่อรำพรที่เป็นเสมือนแม่บังเกิดเกล้า แม้เคลียจะมีใจและแอบมีความสัมพันธ์ลับ ๆ กับอาชญาในวงสั้น ๆ แต่ก็เพราะความอ่อนไหว เมื่อรับรู้ความทุกข์ของรำพร และความไวที่เคลียสำนึกชั่วช้าได้ เธอจึงรักษาความนับถือตนเองไว้ได้ โดยขมขื่นใจยุติความสัมพันธ์กับอาชญา ดังที่บอกกับเขาว่า “คนเราจะประเสริฐสุดก็ตรงขณะใจตนเอง” (Asoksin, 2009, pp. 368, 222)

ความตระหนักของเคลียว่าการลอบมีสัมพันธ์กับอาชญาจะ “เหยียบย่ำ” และสร้างความทุกข์ใจต่อผู้มีพระคุณ เป็นที่มาให้เคลียตัดสินใจออกจากบ้านรำพรด้วยความคิดเด็ดเดี่ยวว่า “ดิฉันฆ่าตัวดิฉันเองดีกว่าจะฆ่าคุณรำพร” (Asoksin, 2009, p. 290) นัยแฝงของการยอม “ฆ่า” ตัวเอง คือการยอมตัดความรักความใคร่ของตนที่มีต่ออาชญาเพื่อรักษาน้ำใจและความสุขของรำพรไว้ เคลียยังยอมเผชิญความยากลำบากในโลกภายนอก ทั้งที่แทบไม่รู้จักโลกภายนอกเพราะเคลียอยู่แต่กับบ้านเพื่อปรนนิบัติรำพรเสมอ ความเด็ดเดี่ยวที่เคลียตัดสินใจไปจากรำพรเพื่อยุติความสัมพันธ์อย่างเด็ดขาดกับอาชญา และที่สำคัญเพื่อสร้างความสุขคืนให้รำพร พร้อมทั้งที่เคลียยังรู้สึกภูมิใจในตนเองที่ถูกคิดได้ทันนั้น แสดงให้เห็นคุณค่าของเคลียที่ยังรักษาความนับถือตนเองไว้ได้ และ

วางตัวอย่างรู้ผิดชอบชั่วดี นอกจากเคลีย ผกาแก้วเป็นอีกตัวละครที่ไม่ยอมให้ภูมิหลัง
ขาดพร่องของตนก่ออคติ และเป็นอุปสรรคต่อความพยายามเรียนรู้ที่มาของปัญหาผู้อื่น
โดยเฉพาะความเข้าใจธรรมชาติของมนุษย์ ในแง่ที่ว่า ความรักความอบอุ่นรวมถึงความ
มั่นคงทางเศรษฐกิจในครอบครัวเป็นส่วนสำคัญในการสร้างประสบการณ์และหล่อ
หลอมพฤติกรรมของมนุษย์

ด้วยเหตุที่ “พ่อแม่เสียไปหมดแล้ว” (Asoksin, 2009, p. 281) ผกาแก้วจึง
กลายเป็นเสาหลักเดียวในการหาเลี้ยงชีพของตนและน้องชาย การดิ้นรนเอาตัวรอดจาก
ปัญหาเศรษฐกิจในสังคมเมืองเป็นความเหนื่อยยากที่ผู้หญิงตัวคนเดียวอย่างเธอไม่อาจ
รับมือได้ กระทั่งเธอต้องอาศัยทางลัดเพื่อยกระดับความเป็นอยู่ของชีวิต นั่นคือการยอม
เป็นภรรยาลับของสดมภ์ ความไม่สมบูรณ์ของภูมิหลัง รวมถึงข้อบกพร่องของ
พฤติกรรมที่ยอมเป็นภรรยาลับนี้ เป็นมูลเหตุที่สามารถพิเคราะห์ได้ถึงที่มาของความ
เข้าใจธรรมชาติของมนุษย์ ในแง่ของการฝ่าฟันอุปสรรคชีวิตเพียงลำพังนั้น เป็นความ
เหนื่อยยากที่ยากจะผ่านพ้นไปโดยง่าย ดังปรากฏเป็นความเห็นใจชะตากรรมของตัว
ละครแวดล้อมอย่างเคลีย และอาษาที่ต้องเผชิญกับปัญหาในโลกภายนอกเพียงลำพังไว้
การคำนวณจากพ่อแม่ ความเข้าใจดังกล่าวสามารถพิเคราะห์ได้จากน้ำเสียงที่แผงนัย
ความน้อยเนื้อต่ำใจต่อชะตากรรมของผู้อื่น รวมถึงตัวเองด้วยว่า “คนที่หวังพึ่งได้ก็
เห็นจะมีแต่พ่อแม่เท่านั้น แต่สำหรับบางคนแม้แต่พ่อแม่ก็ยังหวังพึ่งไม่ได้” (Asoksin,
2009, p. 359) ทั้งนี้ นอกจากภูมิหลังที่ไม่สมบูรณ์จะทำให้ผกาแก้วเข้าใจการเผชิญ
ปัญหาของเคลียและอาษาแล้ว ในฐานะที่เธอเป็นผู้หญิงที่โดนผู้ชายเอาเปรียบ
โดยสดมภ์ไม่เห็นความสำคัญของเธอในฐานะภรรยา สดมภ์มักจะมาหาเธอตามอำเภอใจ
ผกาแก้วจึงมีความเห็นใจชะตากรรมของราพรที่ต้องตกอยู่ในสถานะหญิงม่ายด้วยสามี
ไม่แยแสจนต้องใช้จ่ายเงินซื้อความรัก ดังที่เธอกล่าวกับสดมภ์ว่า “เรื่องอะไรที่ไม่ทำให้อันอื่น

เสียหาย ดิฉันก็ว่าไม่ใช่เรื่องน่ารังเกียจเหยียดหยามอะไรเท่าไร เราจะไม่เลือกเกิด จะเลือกเป็น จะเลือกมีไม่ได้หรอกค่ะ” (Asoksin, 2009, p. 315) นัยความเห็นดังกล่าว สามารถวิเคราะห์ได้ถึงความเข้าใจรำพรในแง่ที่แม้จะมีพฤติกรรมน่าตำหนิ แต่ก็ทำได้ สร้างความทุกข์ใจแก่ผู้อื่น ที่สำคัญคือการแฝงนัยอุทธรณ์ความจำเป็นของตนเองที่ต้องตก อยู่ในสภาพเมื่อยเก็บของผู้อื่นอีกด้วย แม้ความพ่ายแพ้ต่อแรงเสียดทานจากปัญหาชีวิตจะ ผลักดันให้ผกาแก้วมีพฤติกรรมที่หมิ่นต่อจริยธรรมทางเพศ คือการยอมเป็นภรรยาลับ ของสดมภ์ ด้วยเล็งเห็นว่าเราสามารถเป็นที่พึ่งพาแก่เธอได้ แต่กระนั้น เมื่อสดมภ์ข่มเหง รำพรจนตั้งท้อง ผกาแก้วเองที่เคยประสบปัญหาครอบครัวไม่สมบูรณ์แบบมาแล้ว ก็เกิดสำนึกยับยั้งความสุขสบายอันฉาบฉวยของตนด้วยการถอยห่างออกจากสดมภ์ ผกาแก้ว “ขอให้...[สดมภ์] กลับไปคืนดีกับคุณรำพร และตั้งต้นชีวิตใหม่” (Asoksin, 2009, p. 466) เพื่อ “เด็กที่เกิดมาจะได้มีความอบอุ่นอย่างสมบูรณ์” (Asoksin, 2009, p. 467) ที่สำคัญคือผกาแก้วอ่านพฤติกรรมที่สดมภ์ตามรังควานรำพรออกกว่าเป็นความ หึง “หวง” ซึ่งสดมภ์ยังคงนี้กรักรำพรอยู่ พื้นฐานความรักจะเป็นส่วนสำคัญของการ กลับมาร่วมสร้างครอบครัวของคนทั้งสองให้สมบูรณ์ได้ การสละความสุขสบายครั้งนี้ ของผกาแก้ว ด้วยเล็งเห็นว่าทั้งสดมภ์และรำพรสามารถกลับมาเริ่มต้นสร้างครอบครัวที่ สมบูรณ์ใหม่ได้ นับเป็นคุณธรรมสำคัญที่เธอสามารถกอบกู้ความนับถือตนเองกลับมา ได้อย่างน่าชื่นชม

อาจกล่าวได้ในที่สุดว่า การเผชิญปัญหาของเคลีย และผกาแก้ว เป็นเนื้อหา สำคัญที่กฤษณา อโศกสินต้องการเน้นย้ำว่า ข้อจำกัดในชีวิตมนุษย์ ไม่ว่าจะเป็นการเติบโต มาในสภาพครอบครัวที่ไม่สมบูรณ์ รวมถึงความอ่อนด้อยของวัยวุฒิ และการศึกษานั้น ไม่เป็นอุปสรรคต่อการพิสูจน์คุณค่าความเป็นมนุษย์ โดยเฉพาะในแง่ความใฝ่ดีในการ

ชัดเกล้ามลสันดานของตนเอง ให้รู้จักเรียนรู้ที่มาของปัญหาในชีวิตผู้อื่น รวมถึงการยับยั้ง
ชั่งใจต่อพฤติกรรม และความสุขสบายส่วนตนที่อาจก่อปัญหาต่อผู้อื่น

2.2 การยอมรับความจริง และการกล้าเผชิญปัญหา: คุณธรรมที่กำกับ
ความสัมพันธ์กับผู้อื่น

ความเข้าใจธรรมชาติมนุษย์ อันเป็นที่มาของการรู้จักยับยั้งชั่งใจที่เคลีย
และผกาแก้วใช้เป็นแนวทางในการจัดการกับปัญหาชีวิตของตนนั้น นอกเหนือจากการ
รักษาความนับถือตัวเองไว้ได้แล้ว อีกแง่มุมหนึ่งยังเป็นบทพิสูจน์คุณค่าความเป็นมนุษย์
ที่เรียนรู้เพื่อยอมรับความจริงว่าตนเองเป็นอุปสรรคต่อการสานสัมพันธ์ในชีวิตคู่ของผู้อื่น
การตัดสินใจเผชิญปัญหาด้วยการยอมถอยออกจากความสัมพันธ์ จึงเป็นคุณธรรมที่
สามารถกำกับความสัมพันธ์กับผู้อื่นไว้ได้ ดังที่เคลียสามารถกลับมาอยู่ในการอุปการะของ
รำพร และมีโอกาสได้ตอบแทนบุญคุณตามสำนึกตัญญูที่เคลียมีต่อรำพร ส่วนผกาแก้ว
ที่แม้จะเลิกกับสดมภ์แล้ว ด้วยเหตุผลคือเธอต้องการให้เขากับอดีตภรรยากลับไป
สร้างครอบครัวใหม่เนื่องจากทั้งคู่กำลังจะมีลูกด้วยกัน เมื่อมีโอกาสพบเจอกันอีกครั้ง
ทั้งคู่ก็สามารถไต่ถามทุกข์สุขต่อกันในฐานะกัลยาณมิตรที่เคยช่วยเหลือเกื้อกูลกัน
ส่วนอาชาที่เมื่อยอมรับความจริงได้ว่า สดมภ์กับรำพรกำลังมีลูกด้วยกัน การถอยออก
จากความสัมพันธ์กับรำพร โดยไม่กลัวการเผชิญปัญหาความขัดสนเบื้องหน้าที่ไม่มี
รำพรคอยอุปถัมภ์ ทำให้สดมภ์นึก “เห็นใจ” ในความ “เสียสละ” ของอาชาและยื่นมือ
เข้าช่วยเหลือในฐานะมิตรผู้หนึ่ง

ผู้วิจัยได้วิเคราะห์แล้วว่าจุดเริ่มต้นของเรื่องราวในนวนิยายเรื่องป่า
กามเทพ มีที่มาจากทัศนะที่ผู้แต่งต้องการสื่อให้เห็นว่า “การถือทิฐิ” คือมูลเหตุสำคัญที่
ส่งผลให้ชีวิตคู่ต้องประสบความล้มเหลว ดังสื่อผ่านประสบการณ์ชีวิตหลังสมรสของ
สดมภ์และรำพร ที่ต่างก็ต้องการอยู่เหนืออีกฝ่าย และเมื่อเกิดปัญหา ความถือดีมีทิฐิก็

ผลักดันให้ทั้งคู่ปฏิเสธความจริงที่เป็นข้อบกพร่องของตน นั่นคือการไม่ยอมรับผิดใน ส่วนของตน แต่ยังคงกล่าวโทษอีกฝ่ายว่าเป็นชนวนที่ทำให้เกิดปัญหา ดังที่สมดมภ์กล่าว ย้อนกับเคลียว่า การที่รำพรต้องเผชิญกับความทุกข์ใจนั้น “ก็ใครละเป็นคนทำ” (Asoksin, 2009, p. 320) ส่วนรำพรก็กล่าวโทษว่าสมดมภ์เป็นต้นเหตุ “ให้[เธอ]เป็นบ้า แบบนี้” (Asoksin, 2009, p. 12) นอกเหนือจากการไม่ยอมรับความจริงที่เป็น ข้อบกพร่องของตนเอง ทั้งคู่ยังหนีปัญหาด้วยการไม่ยอมหันหน้าคุยกันเพื่อปรับความ เข้าใจ ด้วยเหตุนี้ แม้ทั้งคู่จะเลือกจบปัญหาด้วยการหย่าขาดจากกัน แต่ปัญหาก็ยัง เกิดขึ้นตามมาอย่างไม่รู้จบ ดังที่รำพรยังต้องเผชิญความทุกข์อย่างต่อเนื่องไม่ว่าจะเป็น อากาศ “หงอยเหงาเศร้าซึม... ร้องไห้... เหม่อลอย” เมื่อนึกถึงสมดมภ์อย่างไม่รู้ตัว (Asoksin, 2009, p. 7) ส่วนสมดมภ์ก็ยังตามรังควานอดีตภรรยาอย่างไม่ลดละ เพราะ ส่วนลึกเขายังรักและหวังรำพร จนกระทั่งเกิดเหตุการณ์ที่สมดมภ์ข่มขืนรำพรจนตั้งท้อง นิ่งเอง เหตุการณ์ดังกล่าวในช่วงแรกนั้น รำพรรู้สึกว่าตนพ่ายแพ้ต่อสมดมภ์ เธอจึงหาทาง แก้แค้นให้สมดมภ์เสียใจโดยพูดกับเคลียว่า เธออยาก “ฉีดยาเอาเด็กออก” ถ้อยคำ ดังกล่าวชี้ว่ารำพรวิตกว่าจะสูญเสียคนรักใหม่อย่างอย่าอาชา หากเขารู้ว่าเธอตั้งท้องกับ สมดมภ์และรำพรอาจต้องกลับไปทนทุกข์ใช้ชีวิตร่วมกับสมดมภ์อีกครั้ง กระนั้นก็ดี ผู้แต่ง สื่อให้เห็นคุณค่าของรำพรที่กล้าเผชิญปัญหาและกล้ายอมรับความจริงเมื่อเธออุทิศถึง สำนึกความเป็นแม่และมีใจเป็นธรรมที่จะไม่หลอกให้อาซาร์บเป็นพ่อของเด็ก ทั้งนี้รำ พรยังรู้สึกเมื่อพูดกับเคลียว่าเด็กที่เกิดมา “เขาก็มีสิทธิ์ที่จะได้บุชานคนที่ทำให้เขามีโอกาส เกิดมาเป็นตัวเป็นตน” (Asoksin, 2009, p. 449) นั่นหมายความว่ารำพรกล้าบอก ความจริงกับลูกว่าคนที่ทำให้เขาเกิดมาคือพ่อที่ชื่อสมดมภ์ รำพรกล้า “สู้หน้ากับความ จริง” (Asoksin, 2009, p. 450) แม้เผชิญกับการถูกครหาว่าตั้งท้องเพราะ “การถูก ข่มขืน” (Asoksin, 2009, p. 451) สิ่งนี้พิสูจน์คุณค่าของรำพรที่กล้ายอมรับความจริง

พร้อมกับมีวุฒิภาวะเพิ่มขึ้นจึงสามารถรักษาความสัมพันธ์ในชีวิตครอบครัวไว้ได้

อย่างไรก็ดี เหตุการณ์ที่ราพรถูกสดมภ์ข่มขืนนี้ ก็เป็นจุดหักเหสำคัญในการคลี่คลายปมปัญหาของตัวเอกทั้งสอง ผู้แต่งได้สื่อว่าตัวละครเอกทั้งสองคือราพรและสดมภ์ยอมรับความจริงว่าตนมีความบกพร่องของตนและการยอมรับอย่างซื่อตรงต่อความรู้สึกส่วนลึกของตน เพราะกล้าเผชิญปัญหาที่เป็นทริฐิในใจตน ทั้งคู่ยอมรับข้อผิดพลาดของตนแล้วมุ่งกอบกู้ความสัมพันธ์ของชีวิตคู่พร้อมกับเห็นความสำคัญของการทำหน้าที่พ่อแม่เมื่อรู้ว่ากำลังจะมีลูกด้วยกัน คุณค่าของการรักษาความสัมพันธ์ฉันผู้เมียไว้ได้ระหว่างสดมภ์กับราพรเห็นชัดในตอนที่สดมภ์ยอมรับนิสัยที่หยาบกระด้างและลดโทสะกับการถือทริฐิของตนลงเมื่อราพรที่เจ็บปวดใกล้คลอด ส่วนราพรก็ยอมลดอคติลงเมื่อรับรู้ถึงความสำนึกผิดของสดมภ์ เธอจึงยกโทษให้เขา (Asoksin, 2009, p. 483) เมื่อพิเคราะห์ระยะเวลาตั้งแต่เกิดเหตุการณ์ความรุนแรงขึ้นจนถึงวาระที่ราพรคลอดลูก นับเป็นระยะเวลาที่นานมากพอให้สดมภ์ได้พิสูจน์ตัวเองที่ปรับนิสัยยอมรับข้อบกพร่องของตน จนราพรเห็นใจลดทริฐิของตนลง ราพรยอมให้สดมภ์ตั้งชื่อลูกตามคำขอ การยินยอมดังกล่าวชี้ว่าราพรได้ยอมรับความจริงแล้วว่าสดมภ์คือพ่อของลูก และยอมรับกับใจตนเองว่าลึก ๆ แล้วเธอยังรักสดมภ์

สรุปการวิจัย

การแสดงปัญหา และคุณค่าของมนุษย์ในนวนิยายเรื่องปากามเทพ มีความโดดเด่น ในแง่ที่ผู้แต่งสามารถจำลองประสบการณ์ชีวิตของมนุษย์ได้อย่างใกล้เคียงกับความเป็นจริงของชีวิต ผู้แต่งชี้ให้เห็นจุดอ่อนของมนุษย์ โดยเฉพาะมิติการแสดงพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับความหมิ่นเหม่ต่อจริยธรรมทางเพศ ดังแสดงผ่านประสบการณ์ชีวิตของราพร สดมภ์ อาชา และผกาแก้ว ที่ต่างก็มีปัญหาเป็นความอ่อนแอต่อความ

ปรารถนาในใจ ความบกพร่องของตัวละครสำคัญข้างต้นมีที่มาสืบเนื่องจากธรรมชาติ
นิสัย และภูมิหลังของชีวิต รวมถึงการเผชิญภาวะบีบเค้นในประสบการณ์ของตน

เงื่อนไขดังกล่าวและกมลสันดานของแต่ละบุคคลส่งผลให้ผู้อ่านได้เห็นปัญหา
และคุณค่าของตัวละคร โดยเฉพาะการแสดงพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับประเด็นซึ่งหมิ่น
เหม่อต่อจริยธรรมทางเพศ ไม่ว่าจะเป็นการที่อาซา และผกาแก้วใช้ร่างกายเข้าแลกเพื่อ
เป็นทางลัดในการจัดการปัญหาความขัดสนของชีวิต และการแบ่งเบาภาระที่ต้องเจือ
จุนครอบครัว ผนวกกับความทะยานอยากจะยกฐานะของตน ส่วนตัวเอกอย่างสดมภ์
และรำพรก็ใช้ความมั่งมีบรรเทาความขาดพร่องที่ต่างก็โหยหาความรักคละเคล้ากับ
ความใคร่ แม้แต่ตัวละครสำคัญผู้เล่าเรื่องอย่างเคลียก็มีความอ่อนแอ แม้ในระยะเวลา
สั้น ๆ ที่ปล่อยใจให้อาซาทั้งที่รู้ว่ากระทำผิดต่อรำพรผู้มีพระคุณ

ความโดดเด่นของเนื้อหาในนวนิยาย ปากามเทพ ยังมีประเด็นคุณค่าของ
มนุษย์ที่ผู้แต่งชี้ให้เห็นว่าปัญหาของชีวิตไม่ได้สกัดกั้นต่อการพยายามจัดการข้อจำกัด
ดังกล่าวโดยสิ้นเชิง หรือกระทั่งกมลสันดานของมนุษย์ก็สามารถขัดเกลาได้ ดังที่เคลีย
แม้เป็นกำพร้า และผกาแก้วที่เสียพ่อแม่ไปตั้งแต่เด็ก ทั้งคู่ถึงจะมีการศึกษาไม่มากนัก
แต่ก็มีวิจรรย์ญาณรู้จักคิดเมื่อประพาศพิตพลาตสามารถยุติปัญหาเชิงกามารมณ์
ของตนได้อย่างน่าชื่นชม ส่วนตัวเอกชายหญิงอย่างสดมภ์ และรำพรก็กล้ายอมรับความ
จริงที่เป็นข้อบกพร่องของตน เมื่อความพลัดปลั่งได้สร้างบทเรียนจนเกิดวุฒิภาวะขึ้น
ในภายหลัง ความแตกร้างของชีวิตคู่ที่มีมูลเหตุมาจากทิฐิ ทั้งที่ตัวละครเอกทั้งสองยังมี
ใจรักกัน แต่ก็เพราะความเปลี่ยนเหงาที่เกิดจากความอ่อนไหวทางอารมณ์นี้เอง
ที่เป็นตัวกระตุ้นให้ไวดต่อการรับรู้ถึงความผิดพลาดของตนซึ่งสร้างความปวดร้าวให้
อีกฝ่าย จนเมื่อมีลูกทั้งสองจึงหันมาสำรวจความบกพร่องของตน และเห็นความ
ผิดพลาดของตัวเองพร้อมกับเห็นคุณค่าของชีวิตใหม่

References

- Asoksin, K. (2009). *Pa Kammathep*. (3th ed.). Bangkok: Puendee. [in Thai]
- Boonlert, S. (1982). *An analysis of Kritsana Asoksin's novels*. (Master's thesis). Srinakarinwirot University. Bangkok. [in Thai].
- Chitchamnong, D. (2001). *The literary values and characteristics of early Ratanakosin literature*. Bangkok: Thammasat. [in Thai]
- _____. (1993). "Happiness and suffering in literary works of Thai female writers", *Rusamilae*. 15 (May - August), 63-67. [in Thai]
- Dhammarangrong, S. (1994). *Female characters in Kritsana Asoksin's prize-winning novels*. (Master's thesis). Mahasarakram University. Mahasarakram. [in Thai].
- Debyasuvarn, B. M.L. (1977). "Turning age of Thai literature", in *Wan Waithayakorn* (Literature), p.55-156. (2 ed.). Bangkok: Social Sciences and Humanities Textbooks Project. [in Thai]
- _____. (1996). *The essence of literature*. Bangkok: Amarin Printing & Publishing. [in Thai]
- Klomkliang, R. (1998). *Sexual behaviors of female characters in Kritsana Asoksin's novels*. (Master's thesis). Srinakharinwirot University. Bangkok. [in Thai]
- Siwasriyanon, W. (1988). *Literature and literary criticism*. Bangkok: Thaiwatnaphanich. [in Thai]